

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2006. április 27.*

A C-423/04. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Social Security Commissioner (Egyesült Királyság) a Bírósághoz 2004. október 4-én érkezett, 2004. szeptember 14-i határozatával terjesztett elő az előtte

Sarah Margaret Richards

és

a **Secretary of State for Work and Pensions**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: P. Jann tanácselnök, K. Schiemann, N. Colneric, J. N. Cunha Rodrigues (előadó) és Juhász E. bírák,

* Az eljárás nyelve: angol.

főtanácsnok: F. G. Jacobs,
hivatalvezető: L. Hewlett főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2005. október 20-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- S. M. Richards képviseletében J. Sawyer és T. Eicke barristers,
- az Egyesült Királyság Kormánya képviseletében R. Caudwell, meghatalmazotti minőségben, segítője: T. Ward barrister,
- az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében D. Martin és N. Yerrell, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2005. december 15-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK tanácsi irányelv (HL 1979. L 6., 24. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 215. oldal) 4. és 7. cikkének értelmezésére irányul.

- 2 A kérelmet a hímneműből nőneművé átváltoztató sebészeti beavatkozáson átesett Sarah Margaret Richards és a Secretary of State for Work and Pensions (a továbbiakban: Secretary of State) között azzal kapcsolatban folyamatban lévő eljárásban terjesztették elő, hogy ez utóbbi megtagadta Sarah Margaret Richards részére öregségi nyugdíjnak e személy 60. születésnapjától történő megállapítását.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

- 3 A 79/7 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„Az egyenlő bánásmód elve azt jelenti, hogy semmilyen nemi megkülönböztetés nem állhat fenn, sem közvetlenül, sem közvetetten, különös tekintettel a családi állapotra és a családi jogállásra történő hivatkozással a következő területeken:

- a rendszerek hatálya és a rendszerekhez való hozzáférhetőség feltételei tekintetében,

- a járulékfizetési kötelezettség és a járulék számításának tekintetében,

- a juttatások kiszámítása tekintetében, ideértve a házastársnak és az eltartottnak járó pótlékokat, valamint a juttatásokra való jogosultság tartamára és fenntartására vonatkozó feltételeket.”

- 4 Az irányelv 7. cikkének (1) bekezdése értelmében az irányelv nem érinti a tagállamoknak azt a jogát, hogy ennek az irányelvnek a hatálya alól kizárják:

„a) az öregségi és egyéb nyugdíjjogosultság szempontjából a nyugdíjkorhatár, illetve a nyugdíjkorhatárnak az egyéb juttatásokra vonatkozó esetleges következményeinek a meghatározását

[...].”

A nemzeti szabályozás

- 5 A születések és a halálozások anyakönyvezéséről szóló 1953. évi törvény (Births and Deaths Registration Act 1953) 29. §-ának (1) és (3) bekezdése értelmében az elírásból, illetve a tárgyi tévedésből adódó hibák kijavításának kivételével tilos a születési anyakönyv bármiféle módosítása.
- 6 A társadalombiztosítási járulékokról és a társadalombiztosítási ellátásokról szóló 1992. évi törvény (Social Security Contributions and Benefits Act 1992) 44. §-a akként rendelkezik, hogy A kategóriájú nyugdíjra („rendes” nyugdíj) akkor keletkezik jogosultság, ha az illető elérte a nyugdíjkorhatárt, és teljesíti a járulékfizetéssel kapcsolatos különböző feltételeket.
- 7 A nyugellátásról szóló 1995. évi törvény (Pensions Act 1995) 4. melléklete I. részének (1) bekezdése értelmében a férfiak nyugdíjkorhatára 65 év, az 1950. április 6-a előtt született nőké pedig 60 év.

- 8 A nem elismeréséről szóló 2004. évi törvényt (Gender Recognition Act 2004, a továbbiakban: 2004. évi törvény) 2004. július 1-jén fogadták el, és 2005. április 4-én lépett hatályba.
- 9 Ez a törvény lehetővé teszi a nemüket korábban megváltoztatók, vagy azok számára, akik a jövőben magukat ilyen sebészeti beavatkozásnak kívánják alávetni, hogy a nemük elismeréséről szóló igazolás („gender recognition certificate”) kiállítását kérik, amelynek alapján nemük megváltoztatása majdnem teljes elismerésre kerül.
- 10 A 2004. évi törvény 2. §-ának (1) bekezdése értelmében a nem elismeréséről szóló igazolást akkor kell kiállítani, ha a kérelmező eleget tesz különösen az alábbi feltételeknek:

„a) nemi diszfóriában szenved vagy szenvedett,

b) az igazolás kérelmezését megelőző két évben a szerzett nemi azonosságával élt,

[...]”.

- 11 A 2004. évi törvény 9. §-ának (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben a nem elismeréséről szóló teljes igazolást állítanak ki valaki számára, e személy neme minden körülmények között a szerzett nem lesz (így új férfi nemi

azonosság esetén a személyt férfinek, új női nemi azonosság esetén pedig a személyt nőnek kell tekinteni).”

- 12 A 2004. évi törvény 9. §-ának (2) bekezdése értelmében a nem elismeréséről szóló igazolásnak nincs kihatása a kiállítását megelőző cselekményekre vagy eseményekre.
- 13 A 2004. évi törvény 5. melléklete 2. része (7) bekezdésének 3. pontja a nyugellátásokkal kapcsolatban az alábbiak szerint rendelkezik:

„[...] azt a személyt, aki (az igazolás kiállítását közvetlenül megelőzően):

- a) férfi és elérte azt az életkort, amelynek elérésekor az ugyanazon korú nő eléri a nyugdíjkorhatárt, de
- b) nem töltötte be a 65. életévét,

úgy kell tekinteni, mint aki az igazolás kiállításának napján érte el a nyugdíjkorhatárt”.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 14 Sarah Margaret Richards 1942. február 28-án született, és a születési anyakönyvbe férfiként jegyezték be. Miután nemi diszfóriát állapítottak meg nála, 2001. május 3-án a nemét megváltoztató sebészeti beavatkozáson esett át.
- 15 2002. február 14-én a Secretary of State-től öregségi nyugdíj megállapítását kérte 2002. február 28-i hatállyal; ez utóbbi napon töltötte be a 60. életévét, amely az nemzeti jog értelmében az a korhatár, amelynek elérésekor az 1950. április 6-a előtt született nők nyugdíjjogosulttá válnak.
- 16 2002. március 12-i határozatával a Secretary of State azzal az indokkal utasította el az említett kérelmet, hogy „beadására több mint négy hónappal azelőtt került sor, hogy a kérelmező betöltötte volna a 65. életévét”, ami a férfiak nyugdíjkorhatára az Egyesült Királyságban.
- 17 Mivel a Social Security Appeal Tribunalhoz benyújtott fellebbezését e bíróság elutasította, Sarah Margaret Richards a Social Security Commissionerhez fordult, és előadta, hogy a Bíróságnak a C-117/01. sz., K. B. ügyben 2004. január 7-én hozott ítélete (EBHT 2004., I-541. o.) alapján az, ha tőle megtagadják, hogy a 60. életévének betöltésétől kezdődően nyugellátásban részesüljön, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény 8. cikkének megsértését, valamint a 79/7 irányelv 4. cikkével ellentétes, hátrányos megkülönböztetést valósít meg.

18 A kérdést előterjesztő bíró előtt a Secretary of State azt állította, hogy az alapeljárás felperesének kérelme nem tartozik az említett irányelv hatálya alá. Szerinte ugyanis a közösségi jog az öregségi nyugellátásokkal kapcsolatban csupán harmonizációs intézkedéseket ír elő, anélkül azonban, hogy az ilyen ellátáshoz való jogot alapítana. Ezenkívül a Secretary of State úgy vélte, hogy Sarah Margaret Richardst nem különböztették meg hátrányosan a vele megfelelően összehasonlítható személyekkel, vagyis a nemet megváltoztató sebészeti beavatkozáson át nem esett férfiakkal szemben.

19 A jogvita eldöntése érdekében a Social Security Commissioner felfüggesztette az eljárást, és az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„1) A 79/7 irányelv tiltja-e azt, hogy megtagadják egy férfiből nővé vált transzszexuális számára az öregségi nyugdíjat addig, ameddig be nem tölti a 65. életévét, holott már 60 éves korában jogosult lett volna a nyugdíjra, ha a nemzeti jog alapján nőnek tekintették volna?

2) Igenlő válasz esetén a Bíróság első kérdésre vonatkozó határozatának joghatásai mely időpontban állnak be?”

Az első kérdésről

20 Első kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 79/7 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésével ellentétes-e a szabályozás, amely megtagadja

az öregségi nyugdíjat a férfiből nővé vált személytől azzal az indokkal, hogy nem töltötte be a 65. életévét, miközben ugyanez a személy 60. életéve betöltésétől jogosult lett volna öregségi nyugdíjra, ha a nemzeti jog alapján nőnek tekintették volna.

- 21 Előjáróban ki kell emelni, hogy a tagállamok feladata a nem megváltoztatása feltételeinek meghatározása (ilyen értelemben lásd a K. B. ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 35. pontját).
- 22 Az első kérdés megválaszolásához előjáróban hangsúlyozni kell, hogy a 79/7 irányelv a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének (amely a közösségi jog egyik alapvető elve) a szociális biztonság területén való kifejeződése.
- 23 Ezenkívül, a Bíróság töretlen ítélkezési gyakorlata szerint az a jog, hogy senkit ne érjen neme alapján hátrányos megkülönböztetés, alapvető emberi jog, melynek betartását a Bíróság köteles biztosítani (lásd a 149/77. sz. Defrenne-ügyben 1978. június 15-én hozott ítélet [EBHT 1978., 1365. o.] 26. és 27. pontját, valamint a C-13/94. sz., P. kontra S. ügyben 1996. április 30-án hozott ítélet [EBHT 1996., I-2143. o.] 19. pontját.).
- 24 A 79/7 irányelv hatályát ezért nem lehet csak az olyan megkülönböztetésre korlátozni, amely azon a tényen alapul, hogy az adott személy az egyik vagy a másik nemhez tartozik. Tekintettel azon jogok céljaira és jellegére, melyeket biztosítani hivatott, az irányelv az olyan megkülönböztetésre is alkalmazandó, amely – mint ebben az esetben is – az érintett személy nemének megváltoztatásából ered (a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról szóló, 1976. február 9-i 76/207/EGK tanácsi irányelvel (HL L 39., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 187. o.) kapcsolatban lásd a P. kontra S. ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 20. pontját).

- 25 Az Egyesült Királyság Kormányának álláspontja szerint az alapeljárásban felmerült jogvita alapjául szolgáló tényállás a nemzeti jogalkotó azon döntéséből ered, hogy eltérő nyugdíjkorhatárt állapított meg férfiak és nők számára. Mivel ezt a 79/7 irányelv 7. cikke (1) bekezdésének a) pontja lehetővé teszi a tagállamok számára, a tagállamok – a nyugellátás területén – jogosultak eltérni a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvétől. Az Egyesült Királyság Kormányának véleménye szerint az a körülmény, hogy – mint az alapügyben – a nyugdíjrendszerben a nem szerinti megkülönböztetés kihat a transzszexuálisok jogaira, nem bír jelentőséggel.
- 26 Ez az érvelés nem fogadható el.
- 27 Sarah Margaret Richards úgy érvel, hogy megakadályozták abban, hogy már 60. életéve betöltésétől – vagyis attól a kortól, amelytől kezdődően az 1950. április 6-
a előtt született nők nyugdíjogosulttá válnak – nyugdíjban részesüljön.
- 28 Az alapeljárásban vitás, nem egyenlő elbánásra vonatkozó állítását Sarah Margaret Richards arra alapítja, hogy a nyugellátásokról szóló 1995. törvény alkalmazásában nem ismerték el részére a sebészeti beavatkozás következtében szerzett új nemét.
- 29 Ellentétben azokkal a nőekkel, akik neme nem a nem megváltoztatására irányuló sebészeti beavatkozás eredménye, és akik 60 éves koruktól nyugdíjogosultak, Sarah Margaret Richards nem teljesítheti a nyugdíj megállapításához szükséges egyik, a jelen esetben a nyugdíjkorhatárra vonatkozó feltételt.

- 30 A Sarah Margaret Richards-öt a neme megváltoztatásából eredően érő, nem egyenlő elbánás a 79/7 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése által tiltott megkülönböztetésnek tekintendő.
- 31 A Bíróság ugyanis kimondta korábban, hogy az olyan nemzeti szabályozás, amely akadályozza, hogy – új neme elismerésének hiányában – a transzszexuális teljesítse a közösségi jog által védett joghoz szükséges valamely feltételt, elvileg a közösségi jog követelményeivel összeegyeztethetetlen szabályozásnak tekintendő (lásd a K. B. ítélet [hivatkozás fent] 30–34. pontját).
- 32 Az Egyesült Királyság Kormányának álláspontja szerint a közösségi jog által biztosított egyik jogot sem sértették meg a nyugdíj megállapítását megtagadó 2002. március 12-i határozattal, minthogy az öregségi nyugdíjra való jogosultság kizárólag a nemzeti jogból ered.
- 33 E tekintetben elegendő emlékeztetni arra, hogy a töretlen ítélkezési gyakorlat értelmében a közösségi jog nem sérti a tagállamoknak a saját társadalombiztosítási rendszerük kialakítására vonatkozó hatáskörét, és közösségi szintű harmonizáció hiányában minden tagállam jogalkotójának feladata egyrészt a társadalombiztosítási rendszerbe való belépési jog vagy kötelezettség feltételeinek, másrészt pedig a társadalombiztosítási ellátásokra való jogosultság feltételeinek a meghatározása. E hatáskörük gyakorlásakor azonban a tagállamok kötelesek tiszteletben tartani a közösségi jogot (a C-157/99. sz., Smits et Peerbooms ügyben 2001. július 12-én hozott ítélet [EBHT 2001., I-5473. o.] 44–46. pontja, valamint a C-92/02. sz. Kristiansen-ügyben 2003. december 4-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-14597. o.] 31. pontja).

- 34 Egyébiránt a 79/7 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésével ellentétes, hátrányos megkülönböztetések csak akkor tartoznak az ugyanezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében foglalt kivétel hatálya alá, ha szükségesek az említett irányelvben követett célok eléréséhez, lehetőséget nyújtva a tagállamoknak arra, hogy a férfiakra és a nőkre vonatkozólag eltérő nyugdíjkorhatárt tartsanak fenn (a C-9/91. sz. Equal Opportunities Commission ügyben 1992. július 7-én hozott ítélet [EBHT 1992., I-4297. o.] 13. pontja).
- 35 Jóllehet a 79/7 irányelv preambulumbekendései nem határozzák meg az irányelvben írt kivételek indokát, az irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében szereplő kivételekből kikövetkeztethető, hogy a közösségi jogalkotó akarata arra irányult, hogy átmenetileg engedélyezze a tagállamoknak a nők részére a nyugdíjjal kapcsolatban biztosított előnyök fenntartását annak érdekében, hogy lehetővé tegye számukra nyugdíjrendszereik e tekintetben fokozatosan történő módosítását a társadalombiztosítási ellátórendszerek pénzügyi egyensúlyának megbontása nélkül, aminek fontosságát kénytelen volt figyelembe venni. Ezen előnyök között szerepel éppenséggel az a lehetőség, hogy a női munkavállalók a férfi munkavállalókhöz képest korábban legyenek nyugdíjra jogosultak, amint ezt ugyanezen irányelv 7. cikke (1) bekezdésének a) pontja lehetővé teszi (a fent hivatkozott Equal Opportunities Commission ügyben hozott ítélet 15. pontja).
- 36 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma alól a 79/7 irányelv 7. cikke (1) bekezdésének a) pontjában írt kivételt szigorúan kell értelmezni (lásd a 152/84. sz. Marshall-ügyben 1986. február 26-án hozott ítélet [EBHT 1986., 723. o.] 36. pontját, a 262/84. sz. Beets-Propert-ügyben 1986. február 26-án hozott ítélet [EBHT 1986., 773. o.] 38. pontját, valamint a C-328/91. sz., Thomas és társai ügyben 1993. március 30-án hozott ítélet [EBHT 1993., I-1247. o.] 8. pontját).
- 37 Ezért ezt a rendelkezést akként kell értelmezni, hogy kizárólag a férfiak és a nők eltérő nyugdíjkorhatárának megállapítására vonatkozik. Mindazonáltal az alapeljárás tárgya nem ilyen intézkedés.

- 38 Az előzőekből az következik, hogy a 79/7 irányelv 4. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan szabályozás, amely megtagadja az öregségi nyugdíjat a férfiből – a nemzeti jogban meghatározott feltételek betartásával – nővé vált személytől azzal az indokkal, hogy nem töltötte be a 65. életévét, miközben ugyanez a személy 60. életéve betöltésétől jogosult lett volna öregségi nyugdíjra, ha a nemzeti jog alapján nőnek tekintették volna.

A második kérdésről

- 39 Második kérdésével az előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy – abban az esetben, ha a Bíróság kimondaná, hogy az alapeljárásbeli nemzeti szabályozás ellentétes a 79/7 irányelvvel – az ilyen ítélet joghatásait időben korlátozni kell-e.
- 40 A Bíróság csak kivételesen, a közösségi jogrendhez szorosan hozzátartozó jogbiztonság általános elvének alkalmazása útján korlátozhatja bármely érdekelt lehetőségét arra, hogy a Bíróság által értelmezett rendelkezésre a jóhiszeműen létrejött jogviszonyok megkérdőjelezése céljából hivatkozzék (a 24/86. sz. Blaizot-ügyben 1988. február 2-án hozott ítélet [EBHT 1988., I-379. o.] 28. pontja, valamint a C-104/98. sz., Buchner és társai ügyben 2000. május 23-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-3625. o.] 39. pontja).
- 41 Ezenkívül az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem nyomán hozott ítélet alapján valamely tagállamot érintő pénzügyi következmények önmagukban nem indokolják az ítélet joghatásainak időbeli korlátozását (a C-184/99. sz. Grzelczyk-ügyben 2001. szeptember 20-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-6193. o.] 52. pontja és a C-209/03. sz. Bidar-ügyben 2005. március 15-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-2119. o.] 68. pontja).

- 42 A Bíróság ezt a megoldást csak világosan meghatározott körülmények között alkalmazta, abban az esetben, amikor egyrészt az érvényes és hatályos szabályozás alapján jóhiszeműen létrejött jogviszonyok magas száma miatt súlyos gazdasági következmények felmerülésének kockázata állt fenn, másrészt pedig úgy tűnt, hogy a magánszemélyeket és a nemzeti hatóságokat a közösségi rendelkezések hatályát illető objektív és jelentős bizonytalansága a közösségi szabályozásnak meg nem felelő magatartásra indította, és amely bizonytalansághoz esetleg maguk a tagállamok vagy az Európai Közösségek Bizottsága magatartása is hozzájárult (a fent hivatkozott Bidar-ügyben hozott ítélet 69. pontja).
- 43 A jelen esetben a 2004. évi törvény 2005. április 4-i hatálybalépése megszünteti az alapeljárásban felmerült jogvitához hasonló ügyek keletkezését. Ezenkívül az Egyesült Királyság Kormánya – sem a Bírósághoz benyújtott írásbeli észrevételeiben, sem a tárgyaláson – nem tartotta fenn az alapeljárásban az ítélet joghatásainak időbeli korlátozása iránt előterjesztett kérelmét.
- 44 Következésképpen a második kérdésre azt kell válaszolni, hogy a jelen ítélet joghatásait időben nem kell korlátozni.

A költségekről

- 45 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan szabályozás, amely megtagadja az öregségi nyugdíjat a férfiból – a nemzeti jogban meghatározott feltételek betartásával – nővé vált személytől azzal az indokkal, hogy nem töltötte be a 65. életévét, miközben ugyanez a személy 60. életéve betöltésétől jogosult lett volna öregségi nyugdíjra, ha a nemzeti jog alapján nőnek tekintették volna.**

- 2) **A jelen ítélet joghatásait időben nem kell korlátozni.**

Aláírások